

Bezpečnost v informačních technologiích (KIV/BIT)

3. Moderní symetrická kryptografie

Ing. Pavel Král, Ph.D.

Katedra informatiky a výpočetní techniky
Západočeská Univerzita

25. února 2015

Obsah

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- 1 Moderní kryptografie
- 2 Feistelova síť
- 3 DES
- 4 IDEA
- 5 Blowfish
- 6 Advanced Encryption Standard (AES)

Moderní kryptografie

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- **historie:** jednoduchost, závislost bezpečnosti na utajení šifrovacího algoritmu, později na délce klíče
- **dnes:** složitá šifrovací funkce (složena z jednodušších) → neprolomení při znalosti libovolného množství zvoleného plaintextu (= odolnost na *chosen plaintext attack*)
- použití u tzv. **Produkčních šifer**
- kombinace několika transformací → větší bezpečnost
- použité operace:
 - transpozice
 - substituce
 - aritmetické operace (např. součet nebo násobení modulo)

Symetrické šifry

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

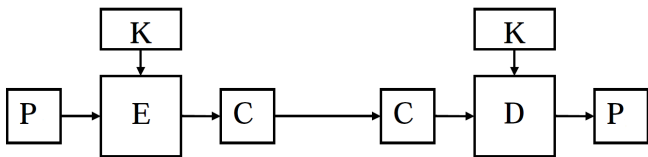
Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- E šifrovací fce.
- D dešifrovací fce.
- K šifrovací (= dešifrovací) klíč
- P plaintext (znak, blok)
- C šifrový text

Šifrování

- $C = E_K(P)$

Dešifrování

- $P = D_K(C)$

- problém distribuce klíče ← utajení

S-P síť

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

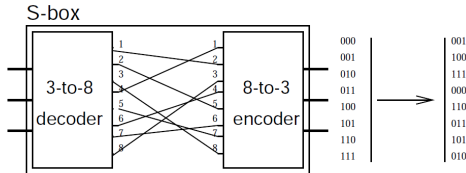
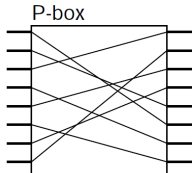
Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

= substitučně permutační síť

- základ produkční šifry
- složení: **S**ubstituce + **P**ermutace
- P-box (permutace) - transpozice vstupu
- S-box - substituce

- Příklad:

Feistelova síť

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

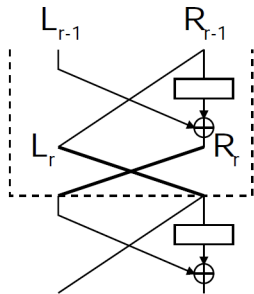
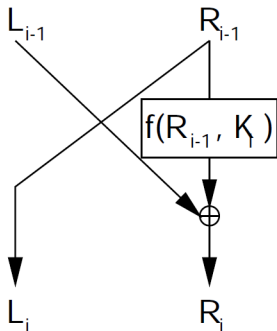
Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- 1973 Feistel
- základ většiny moderních blokových šifer
- několikanásobné opakování jednoduchých operací XOR
- $P = (L_0, R_0)$ **blok** ot. textu P rozdělení na poloviny, každá délku d
- klíč K rozdělen na n podklíčů k_1, k_2, \dots, k_n ; n představuje počet iterací algoritmu
- každý podklíč k_i definuje funkci f_i
- každá iterace: $L_i = R_{i-1}$, $R_i = L_{i-1} \otimes f(R_{i-1}, k_i)$
- po poslední iteraci záměna L_n a R_n

Feistelova síť

- dešifrování je možno, i když funkce $f()$ není invertovatelná
- klíče jsou použity v opačném pořadí

- nutnost použití jiného klíče v každé iteraci, pokud ne \rightarrow slabá šifra

Feistelova síť - příklad

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- $n = 2$, délka bloku = 4
- k_1 : 00 → 10 01 → 00 10 → 11 11 → 01
- k_2 : 00 → 00 01 → 11 10 → 10 11 → 01
- $P = 0011$

Feistelova síť - příklad - řešení

- $n = 2$, délka bloku = 4
- k_1 : 00 → 10 01 → 00 10 → 11 11 → 01
- k_2 : 00 → 00 01 → 11 10 → 10 11 → 01
- $P = 0011$

Šifrování

- *iter.1*: 0011 → 1101 (aplikace k_1)
- *iter.2*: 1101 → 0100 (aplikace k_2)
- $C = 0001$ (záměna L_2 a R_2)

Dešifrování

- *iter.1*: 0001 → 0111 (aplikace k_2)
- *iter.2*: 0111 → 1100 (aplikace k_1)
- $P = 0011$ (záměna L_2 a R_2)

- potřeba standardního šifrovacího algoritmu pro veřejnost
- → návrh algoritmu Data Encryption Standard (DES) - výzkumníci z IBM
- předáno National Bureau of Standards (NBS)
- r. 1977 - schválení (po modifikacích) jako vládní standard pro šifrování v USA
- feistelova síť, 16 iterací, každá iterace podklíč 48 bitů
- délka bloku = 64 bitů, klíč 64 bitů (56 efektivních, 8 kontrolních), symetrická šifra
- dnes považována za nespolehlivou ← efektivní klíč pouze délky 56 bitů
- → prolomení útokem hrubou silou za méně než 24 hodin
- nahrazen variantou Triple DES (trojnásobný DES → pomalé), dnes spíše metodou Advanced Encryption Standard (AES)

DES - blokové schéma

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

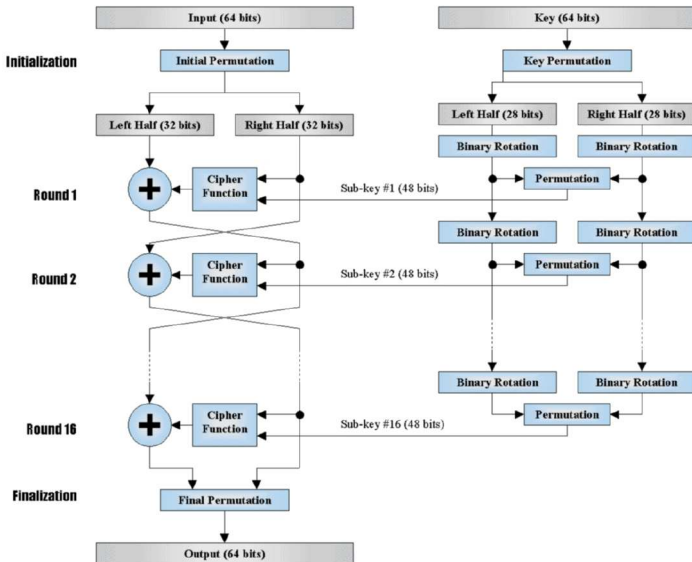
Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

DES - šifrovací funkce

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

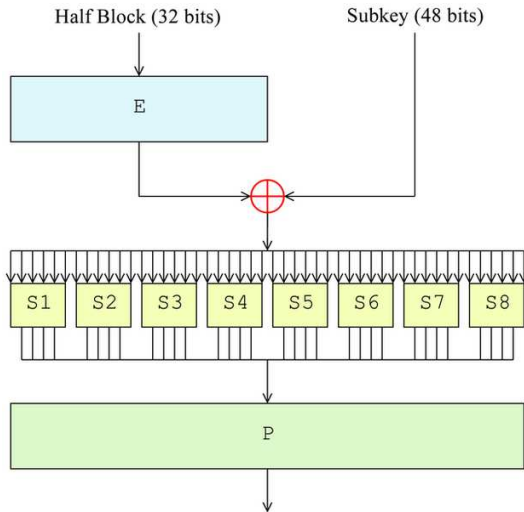
Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

DES - počáteční (a konečná) permutace

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

IP							
58	50	42	34	26	18	10	2
60	52	44	36	28	20	12	4
62	54	46	38	30	22	14	6
64	56	48	40	32	24	16	8
57	49	41	33	25	17	9	1
59	51	43	35	27	19	11	3
61	53	45	37	29	21	13	5
63	55	47	39	31	23	15	7

IP^{-1}							
40	8	48	16	56	24	64	32
39	7	47	15	55	23	63	31
38	6	46	14	54	22	62	30
37	5	45	13	53	21	61	29
36	4	44	12	52	20	60	28
35	3	43	11	51	19	59	27
34	2	42	10	50	18	58	26
33	1	41	9	49	17	57	25

- číst zleva doprava, shora dolů
- = bit otevřeného textu na pozici 58 → pozice 1, bit na pozici 50 → pozice 2, ...

DES - šifrovací funkce

Expanzní a P-box permutace

<i>E</i>					
32	1	2	3	4	5
4	5	6	7	8	9
8	9	10	11	12	13
12	13	14	15	16	17
16	17	18	19	20	21
20	21	22	23	24	25
24	25	26	27	28	29
28	29	30	31	32	1

<i>P</i>			
16	7	20	21
29	12	28	17
1	15	23	26
5	18	31	10
2	8	24	14
32	27	3	9
19	13	30	6
22	11	4	25

- E = expanzní permutace z 32 na 48 bitů (bit na pozici 1 → pozice 2 a zároveň 48)
- P = permutace na 32 bitech

DES - šifrovací funkce

Substituce (S-box S1)

Row / Column	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
0	14	4	13	1	2	15	11	8	3	10	6	12	5	9	0	7
1	0	15	7	4	14	2	13	1	10	6	12	11	9	5	3	8
2	4	1	14	8	13	6	2	11	15	12	9	7	3	10	5	0
3	15	12	8	2	4	9	1	7	5	11	3	14	10	0	6	13

Př:

- vstup 1. S-boxu (tj. bity 1-6) = 110011
 - první a poslední bity = 11 → 3-tí řádek
 - prostřední bity = 1001 → sloupec 9
- číslo 110011 → 1011 (des. číslo 11)

- Feistelova síť →
 - použití shodného algoritmu pro šifrování i dešifrování
 - klíče v opačném pořadí
 - tj.
 - Šifrování: k_1, k_2, \dots, k_{16} → Dešifrování: $k_{16}, k_{15}, \dots, k_1$
 - algoritmus generování klíčů je shodný jako pro šifrování × posun bitů **doprava**

DES - způsoby (módy) provozu

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- možnost zpracování bloků různým způsobem
- projeví se, když má otevřený text více než jeden blok
- nejjednodušší způsob = elektronická kódová kniha (Electronic Code Book (ECB))
 - postupné zpracování ot. textu blok po bloku

Problémy:

- stejné bloky otevřeného textu vždy zašifrovány stejně
- nalezení několika stejných bloků šifrového textu → v některých případech možnost určení plaintextu
- **možnost libovolného vkládání, zaměňování nebo mazání bloků**
- → není zajištěna integrita otevřeného textu

DES - ECB útok

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

Př:

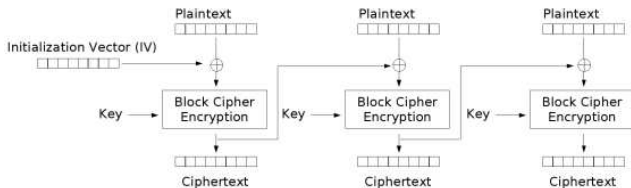
- zaslání zašifrovaného souboru s výplatami zaměstnanců
- rozdělení po 64 bitových blocích + zašifrování

Jiří Vot	ava	plat: 20	500,- Kč
Josef Bo	hatý	plat: 50	100,- Kč
Bohouš P	odvodník	plat: 10	500,- Kč

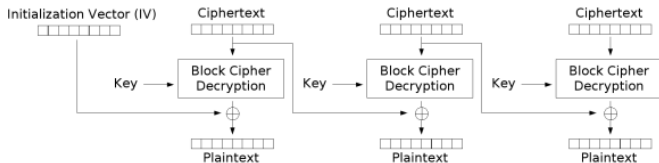
- útočník: přístup pouze k zašifrovanému souboru
- např:
 - prohození bloků 7 a 11
 - vložení bloku 7 i na pozici 11
- → nedoporučuje se použití ECB při šifrování zpráv delších než 1 blok

DES - Cipher Block Chaining (CBC) mode

(řetězení šifrovaného textu)

Cipher Block Chaining (CBC) mode encryption

Cipher Block Chaining (CBC) mode decryption

DES - Cipher FeedBack (CFB) mode

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

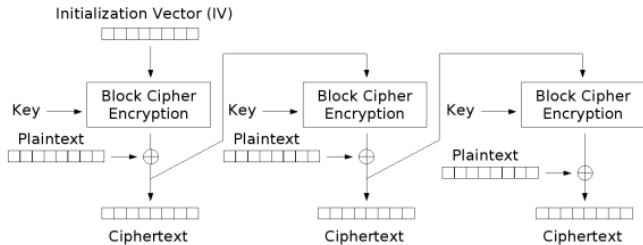
Feistelova síť

DES

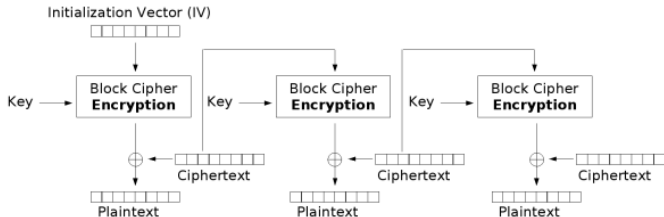
IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

Cipher FeedBack (CFB) mode encryption

DES - Output FeedBack (OFB) mode

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

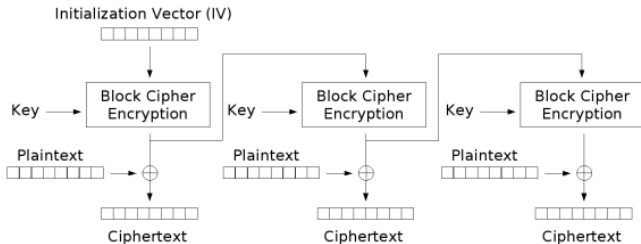
Feistelova síť

DES

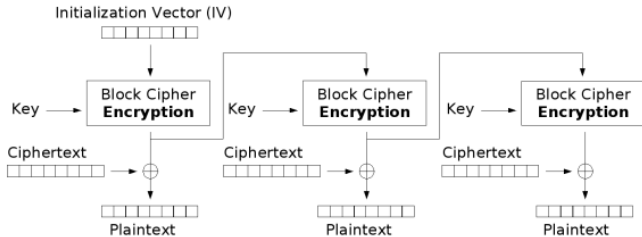
IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

Output Feedback (OFB) mode encryption

Slabé (a poloslabé) klíče

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Kráal, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- rozdělení klíče na poloviny + rotace \rightarrow
- klíče samé 0 (nebo 1) v polovinách se nemění v iteracích algoritmu DES \rightarrow *slabé*
- (hex. zápis) 0000000 0000000, FFFFFFFF FFFFFFFF, ...
- platí: $k_1, \dots, k_{16} = K$ shodné $\rightarrow E(E(P, K), K) = P$

Poloslabé klíče

- dvojice klíčů, která šifruje text na původní text, tj.
 - k_2 rozšifruje zprávu zašifrovanou klíčem k_1 (a naopak)
 - možno díky algoritmu generování klíčů
 - místo 16ti klíčů pouze 2, každý použit 8 krát
 - např (hex.): 01FE 01FE 01FE 01FE, FE01 01FE 01FE 01FE, ...
 - platí: $E(E(P, k_2), k_1) = P$ a $E(E(P, k_1), k_2) = P$

■ **nepoužívat!**

Triple DES

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

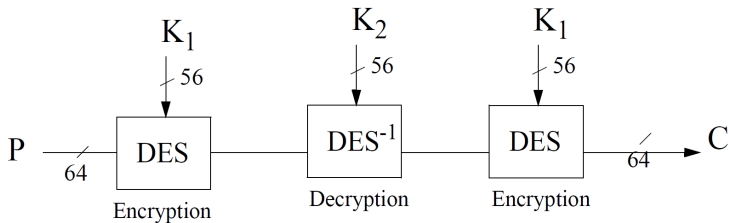
Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- celkem možných klíčů 2^{112} (\times jednoduchý DES = 2^{56})
- možnost dále využívat HW & SW původního DES algoritmu
- dostatečná bezpečnost \times rychlost
- paranoidní varianta: E-E-E se třemi různými klíči (2^{168} klíčů)

IDEA

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- “nástupce” DESu, pravděpodobně nejlepší symetrický blokový algoritmus
- 1991 - návrh Xuejia Lai a James L. Massey ze Švýcarského národního technologického institutu (ETHZ)
- drobným přepracováním dřívější šifry Proposed Encryption Standard (PES)
- původní název Improved PES (IPES)
- komercializace pod názvem International Data Encryption Algorithm (IDEA)
- implementován v rámci protokolu SSL nebo jako součást PGP
- patentován, pro nekomerční použití zdarma

IDEA

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- blok 64 bitů; klíč 128 bitů
- využití tří základních operací:
 - \oplus : XOR 16-bit. subbloků: $a \text{ XOR } b$
 - \boxplus : modulární součet 16-bit. subbloků: $(a + b) \bmod 2^{16}$
 - \odot : modulární násobení 16-bit. subbloků:
 $(a * b) \bmod 2^{16} + 1$

IDEA - schéma algoritmu (celek)

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

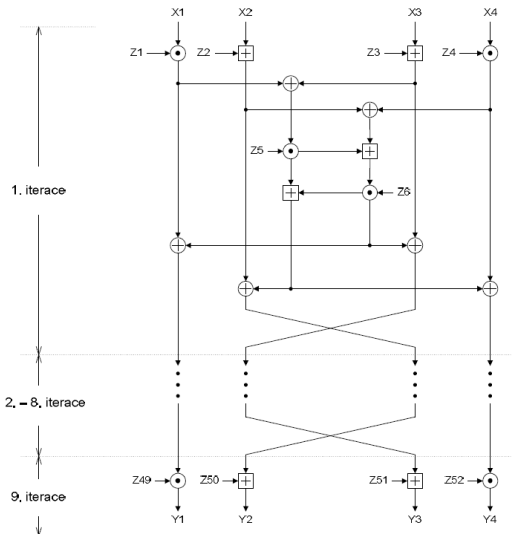
Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

IDEA - schéma algoritmu (detail jedné iterace)

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

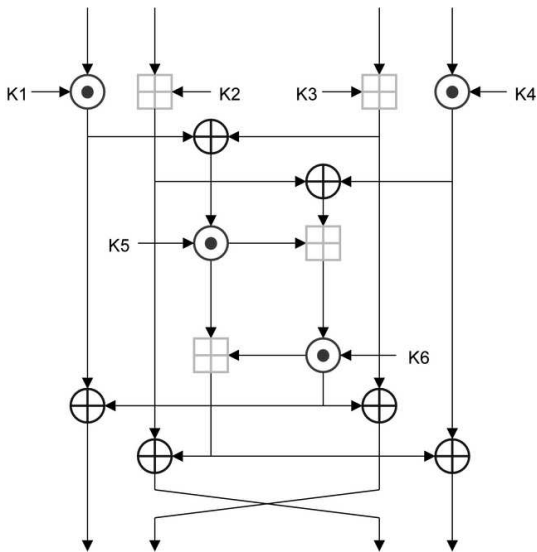
Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

IDEA - poznámky, dešifrování

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Kráal, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- výstup operace nikdy použit jako vstup operace stejného typu
- 2x rychlejší než DES × výrazně bezpečnější
- patentování šifry IDEA → vznik nepatentových šifer např v r. 1994 Blowfish a SAFER
- útoky: Daemen 1994-5: nalezení několika tříd slabých klíčů
 - pravděpodobnost náhodného výběru slabého klíče zanedbatelná $P = 2^{-77}$
- **bezpečná!**

Dešifrování:

- stejný algoritmus (schéma) jako šifrování
- dešifrovací klíče z šifrovacích (aditivní příp. multiplikativní inverze)

Blowfish

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- navržena B. Schneierem; poprvé zveřejněna v r. 1994
- (opět) symetrická bloková šifra
 - blok délky 64 bitů
 - proměnná délka klíče: 32-448 bitů
 - Feistelova síť; 16 iterací

Algoritmus:

- expanze klíče (vytvořeno 18 podklíčů - uložení v P-polích - a obsah 4 S-Boxů)
- šifrování dat

Blowfish - schéma algoritmu

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

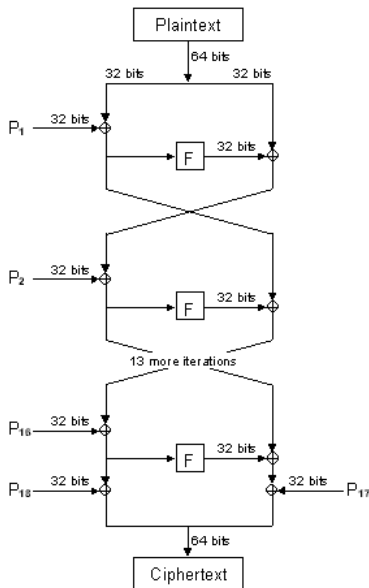
Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

Blowfish - schéma šifrovací funkce

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

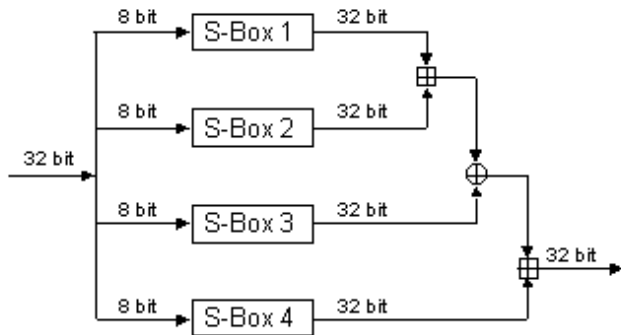
Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- vstup (32-bit): $i = (i_1, i_2, i_3, i_4)$
- výstup: $F(i) = (((((S_1(i_1) + S_2(i_2)) \bmod 2^{32}) \text{ XOR } S_3(i_3)) + S_4(i_4)) \bmod 2^{32}$

Blowfish - poznámky, dešifrování

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- nepatentována
- návrh pro implementaci na 32-bit. procesorech
- útoky: 1995 - Vaudenay
 - nalezení množiny slabých klíčů (pravděpodobnost $P = 2^{-14}$)
 - × zatím nenalezen způsob využití
- bezpečná

Dešifrování:

- stejné jako šifrování,
- klíče v opačném pořadí

Advanced Encryption Standard (AES)

- neúspěch DES (jednoduchý není bezpečný, 3DES pomalý)
→ vyhlášení volné soutěže o návrh nového algoritmu
- 2002 - vítěz algoritmus Rijndael (podle tvůrců Rijmen & Daemen)
- → název Advanced Encryption Standard (AES)
- různé délky bloku a klíče: 128, 192, 256 (i 512)
- počet iterací dle délky bloku (klíče)
- dále popis pro délky 128 bitů
- data i klíč = matice 4×4 byty

Advanced Encryption Standard (AES)

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Kráal, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

- začátek: *XOR* vstup + podklíč
- 10. iterací
 - 1 S-Box substituce - nelineární algoritmus → velký rozdíl v bezpečnosti × DES
 - 2 Permutace - cyklický posun řádků dat o 0, 1, 2 a 3 pozice
 - 3 MixColumns - násobení sloupců konst. polynomem
 - 4 AddRoundKey - šifrová fce. (*XOR* matice a podklíče)
- poslední iterace: vynechán krok (3)

Advanced Encryption Standard (AES)

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

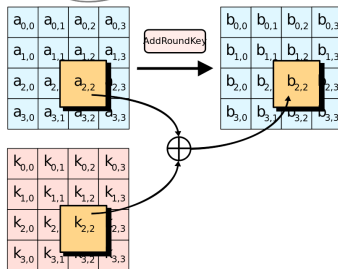
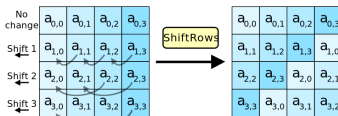
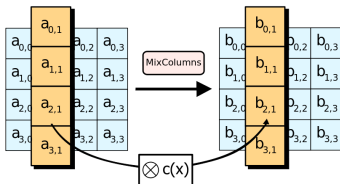
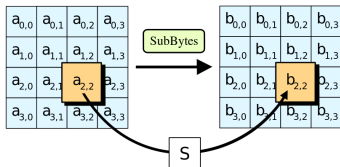
Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

Srovnání symetrických blokových šifer

Bezpečnost v
informačních
technologiích
(KIV/BIT)

Ing. Pavel
Král, Ph.D.

Moderní
kryptografie

Feistelova síť

DES

IDEA

Blowfish

Advanced
Encryption
Standard
(AES)

	DES	3DES	IDEA	BlowFish	AES	SkipJack	WinCros
Délka klíče	56	112	128	448	128, 192, 256, 512	80	80-240
Popis	veřejný	veřejný	veřejný	veřejný	veřejný	veřejný	na základě smlouvy
Licenční poplatky	ne	ne	ano	freeware	ne	ne	obsaženy v produktu
# iterací	16	3 × 16	8	16	dle délky klíče 10,..	32	8-63